

ПОСТІЙНЕ ПОСИЛАННЯ

<https://www.gewerkschaft.berlin/uk/>

%D0%B1%D0%BB%D0%BE%D0%B3/%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%87%D0%B8%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%96-%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B1%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D1%81%D0%BE%D1%8E%D0%B7%D0%BD%D0%B0-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B0/ffvqubuy

PDF СТВОРЕНО

13 жовтня 2026 р., 07:35 CEST

Розчищення і відбудова: що Союзна контрольна рада ухвалила для профспілок

Gewerkschaft Underdog · Версія 1.0 · 30 вересня 2026 р.

У 1945–1948 роках Союзна контрольна рада здійснювала спільну верховну владу над Німеччиною в цілому. Вона розпустила Німецький трудовий фронт, скасувала націонал-соціалістичний устрій праці та створила, запровадивши трудові суди, виробничі ради й добровільне примирення, рамки, в яких вільні профспілки могли знову вирости. Замороження заробітної плати та кінець Ради 1948 року поставили цій відбудові межі.

У 1945–1948 роках чотири держави-переможниці здійснювали верховну владу в Німеччині, кожна у своїй зоні та спільно щодо Німеччини в цілому. Спільним органом була Союзна контрольна рада (Alliierter Kontrollrat) у Берліні. За ці три роки було ухвалено рішення, на які згодом спиралося трудове право Федеративної Республіки: виробничі ради, трудові суди, примирення. Деяких із цих здобутків працівники вибороли задовго до того, як з'явилася Контрольна рада. Після дванадцяти років диктатури вона знову дала їм правову основу.

Рамки

«Вільні профспілки» із застереженням

Вихідну точку визначила Потсдамська конференція (Potsdamer Konferenz). У її повідомленні від 2 серпня 1945 р. сказано: «Створення вільних профспілок, так само з урахуванням необхідності збереження військової безпеки, буде дозволено».

Це речення містило обидва складники, що визначили наступні роки: обіцянку, що працівники знову можуть об'єднуватися, і застереження, що окупаційні держави за цим

Gewerkschaft Underdog e.V.

Поштова адреса: Ehrenbergstraße 16a,
Scanbox #12300, 10245 Berlin

Реєстр об'єднань VR 42624 B

Дільничний суд Шарлоттенбург

info@gdog.pro

www.gewerkschaft.berlin

© 2024–2026 Gewerkschaft Underdog,
Берлін, CC BY-ND 4.0

Політика конфіденційності:
[gewerkschaft.berlin/uk/](https://www.gewerkschaft.berlin/uk/)
конфіденційність

Умови користування:
[gewerkschaft.berlin/uk/умови-використання](https://www.gewerkschaft.berlin/uk/умови-використання)

наглядатимуть. Тому профспілки спочатку виникали на місцевому рівні, з дозволу відповідної військової адміністрації.

Рада, яка мусила бути одностайною

Контрольна рада вперше зібралася 30 липня 1945 р.. Вона складалася з головнокомандувачів чотирьох держав і ухвалювала рішення одноголосно. Те, чого не хотіла одна з держав, не відбувалося. Цим пояснюється, чому одні справи просувалися швидко, а інші довго залишалися нерозв'язаними.

Розчищення

Кінець Трудового фронту

Законом Контрольної ради № 2 (Kontrollratsgesetz Nr. 2) від 10 жовтня 1945 р. було розпущено НСДАП (NSDAP), її підрозділи та приєднані до неї об'єднання. Серед них був Німецький трудовий фронт (Deutsche Arbeitsfront), який із 1933 року посів місце розгромлених профспілок. Його майно, до якого належала конфіскована власність профспілок, було вилучено.

Кінець «фюрера» і «дружини»

Довше тривало із Законом про впорядкування національної праці (Gesetz zur Ordnung der nationalen Arbeit) 1934 року. Він зробив підприємця «фюрером підприємства», а працівників — його «дружиною». Закон Контрольної ради № 40 (Kontrollratsgesetz Nr. 40) від 30 листопада 1946 р. скасував його разом з усіма приписами, виданими для його виконання. Він набрав чинності 1 січня 1947 р..

Відбудова

Трудові суди

Закон Контрольної ради № 21 (Kontrollratsgesetz Nr. 21) від 30 березня 1946 р. знову поставив трудові суди на власну основу. Щодо процедури він відсилав до Закону про трудові суди (Arbeitsgerichtsgesetz) 1926 року, тобто до стану до націонал-соціалізму. Хто хотів стягнути заробітну плату через суд або оскаржити звільнення, знову мав суд, створений для спорів із трудових відносин.

Виробничі ради

Кількома днями пізніше, 10 квітня 1946 р., Контрольна рада видала Закон № 22 (Gesetz Nr. 22), Закон про виробничі ради (Betriebsrätegesetz). Він дозволив по всій Німеччині створення і діяльність виробничих рад «для представництва професійних, економічних і соціальних інтересів робітників і службовців». На багатьох підприємствах такі представництва на той час уже існували: працівники самі утворили їх у перші тижні після закінчення війни, часто під час розчищення і відновлення роботи заводів.

Закон був стислим. Те, в чому саме виробнича рада мала право голосу, належало врегульовувати угодами з роботодавцем. У наступні роки землі доповнили його власними законами. У Федеративній Республіці 1952 року його замінив Закон про устрій підприємств (Betriebsverfassungsgesetz).

Більші об'єднання

Самі лише місцеві профспілки не могли домовлятися про колективні договори для цілих галузей. Директива № 31 (Direktive Nr. 31) встановила засади створення профспілкових об'єднань; її було опубліковано в Офіційному віснику Контрольної ради (Amtsblatt des Kontrollrats) з датою 3 червня 1946 р.. Перед тим держави сперечалися про те, наскільки широко профспілки можуть об'єднуватися понад межами місцевостей і зон. Радянський Союз наполягав на міжзональному об'єднанні, Сполучені Штати спочатку його відхиляли. Історик Гунтер Май (Gunther Mai) описав, що США поступилися лише згодом, надто пізно, щоб іще звести докупи розвиток у зонах.

Примирення без примусу

Закон Контрольної ради № 35 (Kontrollratsgesetz Nr. 35) від 20 серпня 1946 р. врегулював, як трудові спори можна розв'язувати поза судами: через домовленість у колективному договорі, через державне посередництво або через арбітражну процедуру. Арбітражне рішення ставало обов'язковим лише тоді, коли обидві сторони прямо з ним погоджувалися.

Це була свідома відмова від практики Веймарського періоду, коли держава могла оголошувати арбітражні рішення обов'язковими. Регулювати заробітну плату й умови праці мали самі сторони колективних договорів. Цей принцип, тарифна автономія, відтоді належить до ядра німецького трудового права.

Межі тих років

Замороження заробітної плати

Не все, що ухвалила Контрольна рада, відповідало інтересам працівників. Директивою № 14 (Direktive Nr. 14) від 12 жовтня 1945 р. вона заморозила заробітну плату на рівні 8 травня 1945 р.. Метою було запобігти інфляції. Наслідком стало те, що профспілки майже не могли вести переговори про найважливіше — заробітну плату. Доповнення від вересня 1946 року дозволило підвищувати заробітну плату нижчу за 50 пфенігів і вирівнювати заробітну плату жінок і молоді за однакової праці та результативності з оплатою чоловіків. У Бізонії замороження заробітної плати скасували лише в листопаді 1948 року.

Кінець Контрольної ради

20 березня 1948 р. радянський представник залишив Контрольну раду після того, як західні держави відмовилися обговорювати свої плани щодо західнонімецької держави. Після цього Рада більше не збиралася. Відтоді профспілки розвивалися окремо: на Заході — до Об'єднання німецьких профспілок (Deutscher Gewerkschaftsbund), заснованого 1949 року, на Сході — у Вільному об'єднанні німецьких профспілок (Freier Deutscher Gewerkschaftsbund) під керівництвом СЕПН (SED).

Що залишилося

Контрольна рада не заснувала жодної профспілки. Це зробили самі працівники, спершу на своїх підприємствах і в своїх містах. Але вона за короткий час розчистила те, що диктатура поставила на місце вільного представництва, і окреслила рамки, в яких могло вирости нове представництво: трудові суди, виробничі ради, добровільне примирення.

Те, що заробітну плату узгоджують між профспілками та роботодавцями, а не встановлює держава, сьогодні видається само собою зрозумілим. Так не було. Це свідомо вирішили після 1945 року, і так залишиться лише доти, доки існують профспілки, які ведуть переговори.

Для подальшого читання

- Amtsblatt des Kontrollrats in Deutschland, 1945–1948.
- Gunther Mai: Der Alliierte Kontrollrat in Deutschland 1945–1948. Alliierte Einheit – deutsche Teilung? München 1995.
- Michael Schneider: Kleine Geschichte der Gewerkschaften. Ihre Entwicklung in Deutschland von den Anfängen bis heute. Bonn 2000.

Цитується як

Розчищення і відбудова: що Союзна контрольна рада ухвалила для профспілок, Gewerkschaft Underdog, Fassung 1.0, 30.09.2026, <https://www.gewerkschaft.berlin/uk/>

%D0%B1%D0%BB%D0%BE%D0%B3/%D1%80%D0%BE%D0%B7%D1%87%D0%B8%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%96-%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B1%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D1%81%D0%BE%D1%8E%D0%B7%D0%BD%D0%B0-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B0/ffvqubuy, abgerufen am 13.10.2026.

Ліцензія

CC BY-ND 4.0 — Namensnennung, keine Bearbeitung
